

Двадцять восьме вересня
Класна робота

Повні і короткі форми прикметників,
стягнені і нестягнені форми повних
прикметників. Ступені порівняння
прикметників.



Домашнє завдання

- 1. Вивчити правила про прикметник п.5 с.23
- 2. написати вправу за презентацією слайд 28. “Розподільна робота”

Перевірка домашнього завдання

1. Що таке *прикметник*?
2. За якими граматичними категоріями змінюється прикметник?
3. Яким членом речення може виступати прикметник?
Наведіть приклади
4. На які розряди поділяються прикметники?
Охарактеризуйте кожну з них.
5. Чим відносні прикметники відрізняються від присвійних?
6. Які є проміжні розряди прикметників?

Розподільна робота

Розподіліть подані словосполучення за розрядами прикметників

Сердечні стосунки, серцева недостатність, шкіряна сумка, соснова шишка, відважний вчинок, квадратний корінь, магнітний виріб, романтична зустріч, фальшивий документ, суфіксальний спосіб, грішна душа, франківські читання, життєва правда, українська мова, Чорне море, білий танець, токсична речовина, Андріївська церква, телячий паштет, дніпрові води, волошкові очі, доброзичлива усмішка, крокодилачі сльози, пташине молоко, рідна земля, материнська ласка, трипільська культура, колючий дріт, прокрустове ложе, базедова хвороба, журнальний столик, журналістська етика, дитячий будинок, дитяча цікавість, дитячий малюнок, свинцеве небо, весняний настрій, куряча сліпота, братська могила, вовчий апетит, вовчий хвіст, лебединий пух, лебедина подушка, лебедина вірність, лебедина пісня, лисяча шуба, лисяча хитрість, вишневий цвіт, вишневий колір, вишневе варення, кам'яна стіна, кам'яна душа, осяччі вуха, осячча впертість, орлині крила, орлиний погляд, орлиний ніс, баранячий ріг, баранячий кожух, баранячий розум, петрів батіг, Петрів зошит, рожева сукня, рожева мрія, туманні обрії, туманна відповідь. шовкова тканина, шовкова трава.

Спростення в групах приголосних треба позначати на письмі в усіх словах рядка

А ус..ний, благовіс..ний, тиж..невик

Б безшелес..ний, безвиїз..ний, зап'яс..ний

В гус..нути, кіс..лявий, провіс..ницький

Г тріс..нути, контраст..ний, рідкіс..ний

Д захис..ник, протес..ний, кількіс..ний

**Спростення в групах приголосних
треба позначати на письмі в усіх
словах рядка**

**А свис..нути, ненавис..ний, пес..ливий
Б тиж..невий, тріс..нути, захис..ник
В навмис..но, провіс..ник, хвас..нути
Г радіс..ний, аген..ство, ціліс..ний
Д балас..ний, перехрес..ний, зліс..ний**

Це повнозначна (самостійна) змінна частина мови, що виражає ознаку або властивість предмета і відповідає на питання

який? (яка? яке? які?), чий?
(чия? чиє? чий?)

материнська ласка, *батькова* порада.

Ознаку предмета, крім прикметника, можуть передавати й інші частини мови:

Дієприкметник - підбілена хата.

Дієслово - біліє навколо.

Іменник - білизна снігу.

Прислівник - узимку в лісі біло.

Порядковий числівник - сьомий клас.



Початкова форма
прикметника -
чоловічий рід називного
відмінка однини.

Морфологічні ознаки

рід

число

відмінок

узгоджуються з родом, числом і відмінком іменника

За своєю здатністю виражати ознаки предмета безпосередньо або через відношення його до іншого предмета чи особи прикметники поділяються на три розряди (семантико - граматичні групи):

якісні

відносні

присвійні

Які ознаки називає прикметник?

Ознаки якісні — безпосередні, прямі, що виявляються в предметі різною мірою

світлий, низький, темний, широкий, ніжний, приязний, яскравий, превеликий, довжелезний, дрібнесенький

Ознаки абсолютні, незмінні, що властиві предмету через його відношення або належність до:

а) матеріалу: залізний (лом),
б) простору: польова (дорога),
в) часу: ранкова (гімнастика),
г) виміру: кілограмова (вага), потрійний (вузол),
д) дії: літальний (апарат)

істот:

*батькова (пасіка),
сестрина (хустка),
ведмежа (лапа)*

Проміжні розряди прикметників

Відносно-якісні

результат перенесення
ознаки з одного предмета на інший, унаслідок чого вона набуває значення якості:

вишнева хустка
(пор.: вишневий сік),
срібна голова (пор.:
срібний посуд),
кам'яне обличчя
(пор.: кам'яна підлога)

Присвійно-якісні

результат перенесення
ознаки за належністю з істоти на предмет, унаслідок чого вона набуває значення властивості, якості:
звірячий погляд, осячя
впертість, собачий холод,
дідівські методи

Присвійно-відносні

результат поєднання
присвійного і відносного
значень: називають ознаку
і за належністю істоті, і за
відношенням до неї:
учнівський зошит, козацька
шабля, коров'яче молоко

Відшукайте «четверте зайве»



1. Активний, давній, холодний, вчорашній.

2. Шахтарський, Ольжин, ковалів, тітчин.

3. Чернігівський, дружний, бурштиновий, сонний.

4. Телевізійний, туманний, багатий, хвойний.

5. Оленячі роги, заячі рукавиці, ведмежа паща, орлине око.

6. Франкові повісті, Шевченкові поезії, довженківські дні, Грінченків словник.

7. Платинова деталь, срібне весілля, алюмінієвий бідон, золота каблучка.



Вправа № 1 Мовний диктант

Завдання: Подані словосполучення розподілити на три групи за розрядами прикметників.

! Із перших літер прикметників мають вийти назви творів української літератури (три назви)

Учителів журнал, високий дуб, яблуневий цвіт (належність), самодержавний режим, корисна інформація, артистчин костюм, коротка спідниця, активна бесіда, йодова сіль, йорданські води, Русланів телефон, здоровий чоловік, морська глибина, етнографічна культура, артистичні студенти, сестрина книга, Мотрина хустка, образотворче мистецтво.

Особливості відмінювання

Прикметники змінюються за родами, числами й відмінками. Відмінкові закінчення залежать від групи прикметника — **твердої** чи **м'якої**.

До **твердої** групи належать прикметники з основою на твердий приголосний: **смачний, близький.**

До **м'якої** групи належать прикметники з основою на м'який приголосний: **крайній, безкрай.**



Прикметники на **-лиций** (**білолиций, круглолиций, смагляволиций**) не належать ані до твердої, ані до м'якої групи, вони відмінюються за окремим зразком.

Групи прикметників

● Тверда група – ий

- Безробітний
- Дружний (згуртований)
- Зворотний
- Заробітний
- Заможний
- Околичний
- Несусвітний
- Недільний
- Природний
- Продажний
- Попутний
- Потужний
- тотожний

● М'яка група – ій

- Безодній
- Будній
- Внутрішній
- Дружній (щирий)
- Горішній
- Городній
- Досвітній
- Дочірній
- Дорожній
- Зовнішній
- Кутній
- Могутній
- Незабутній
- Подружній
- Подорожній

Повні та короткі форми прикметника

У сучасній українській літературній мові вживаються переважно **повні** прикметники, що мають у всіх формах відмінкові закінчення:

добрий, доброго, доброму, добрим, на доброму.

Короткі прикметники виступають у називному і знахідному відмінках однини чоловічого роду: *зелен, ясен, красен, дрібен, срібен, повен, рад, ладен, винен, потрібен.*

Більшість з них — якісні прикметники. Коротку форму мають також присвійні прикметники із суфіксами *-ів-* (*-їв*), *-ин-* (*-їн-*) *Василів, Андріїв, Ганнусин, Софійн* .



Повні прикметники змінюються за родами, числами та родами, **короткі** — незмінні.

Загальноновживаними є **повні** форми. **Короткі** форми вживаються переважно в розмовній мові, поезії й народній творчості:

Глибе човен води повен (Нар. тв.).

Г шумить, і гуде, дрібен дощик іде (Нар. тв.).

Повні форми прикметників бувають *стягнені* (*добра, добре, добрі*)

і нестягнені (*добрая, добреє, добрії*).

Нестягнену форму можуть мати іменники жіночого і середнього роду в Н. та З. відмінку одн. та р.



Зверніть увагу
на виділене
слово «**якісних**»



Ступені порівняння — це
такі форми **якісних**
прикметників, що означають
різну міру вияву ознаки в
предметі.



Розрізняють два ступені порівняння

вищий

найвищий

Вищий ступінь порівняння показує, що в одному предметі ознака виявляється більшою мірою, ніж в іншому: *Які алмази, перли чи смарагди дорожчі нам від вірності і правди? Вищих я не відаю скарбів, ніж мирний труд і щастя в мирнім домі.*

І. Кочерга

Найвищий ступінь

указує на те, що в одному з порівнюваних предметів ознака виражена найбільшою або найменшою мірою:

*Найогидніші очі порожні,
Найгрізніше мовчить гроза,
Найнікчемніші дурні вельможні,
Найпідліша брехлива сльоза.*

Г. Тютюнник



Вищий ступінь порівняння

має просту і складену форми

Проста форма вищого ступеня порівняння

творюється за допомогою суфіксів **-ш-, -іш-**;
сильний — сильніший, веселий — веселіший.

В окремих випадках можливі паралельні форми вищого ступеня:
багатий — багатіший і багатіший.

Такі паралельні форми можуть розрізнятися своїм значенням:
старший (за посадою), *старіший* (за віком); *рідші* (посіви).

Складена форма вищого ступеня порівняння утворюється поєднанням слів
більш або *менш* + початкова форма прикметників:
більш відомий, менш відомий.



Найвищий ступінь порівняння

Для прикметників найвищого ступеня існує три форми вираження:
проста, складна і складена

Проста форма утворюється від основи прикметника вищого ступеня за допомогою префікса **НАЙ-**: *ближчий — найближчий; вищий — найвищий.*

Складна форма утворюється додаванням до простої форми вищого ступеня префіксів **ЩО-**, **ЯК-**: *щонайдешевший, щонайсмачніший.*

Складена форма утворюється додаванням до прикметників початкової форми слів **найбільш, найменш;**

найбільш вибагливий, найбільш корисний, найбільш дзвінкий.

!!! Інколи **найвищий ступінь** виражається додаванням до форми вищого ступеня слів **від (за) усіх, над усе:** **веселіший від усіх, важливіший над усе.**




ЗАУВАЖ!

Треба уникати неправильного творення форм вищого і найвищого ступенів порівняння. Стилiстичною (граматичною) помилкою є дублювання суфіксiв **-ш-**, **-iш-** та антонiмiчних слiв **бiльш**, **менш**, **найбiльш**, **найменш** або творення складеної форми найвищого ступеня за допомогою слова **самий**.

Неправильно

Правильно

*бiльш добріший,
бiльш вищий,
найбiльш вразливiший,*

 *найменш активніший,
самий відомий*



*оббріший, бiльш добрий,
вищий, бiльш високий,
найбiльш вразливий,
найвразливiший,
найменш активний,
найвiдомiший, щонай-
вiдомiший, найбiльш
вiдомий*

Склади інтелект – карту! Тільки якісні!!!

<p>форма проста</p>	<p>Вищий ступінь</p> <p>Корінь або основа слова + суфікси -ш-, -іш-; <i>сильний — сильніший, веселий — веселіший.</i></p>	<p>Найвищий ступінь</p> <p>Префікс -най + вищий ступінь порівняння прикметників: <i>ближчий — найближчий;</i> <i>вищий-найвищий.</i></p>
<p>Складна</p>	<p>—</p>	<p>проста форма вищого ступеня + префіксів що-, як-; <i>щонайдешевший, якнайсмачніший.</i></p>
<p>складена</p>	<p><i>більш</i> або <i>менш</i> + початкова форми прикметників: <i>більш відомий, менш відомий</i></p>	<p><i>найбільш</i> або <i>найменш</i> + початкова форми прикметників: <i>найбільш вибагливий, найбільш корисний, найбільш дзвінкий.</i></p>

Чергування приголосних

- При творенні вищого ступеня порівняння за допомогою суфікса **Ш** прикметникові суфікси **к, ок, ек** випадають: тонкий – тонший, широкий – ширший, далекий – дальший.
- Перед суфіксом -Ш кореневі приголосні Г,З будуть змінюватися на ЖЧ, а С – Ш: дорогий – дорожчий, вузький – вужчий, високий – вищий, товстий – товщий, дужий – дужчий.
- Деякі прикметники утворюють ступінь порівняння від іншої основи: гарний – кращий, поганий – гірший, великий – більший
- **Винятки: довгий – довший, легкий – легший.**

Прикметники, від яких не творяться ступені порівняння

Потрібно пам'ятати, що не всі якісні прикметники можуть мати ступені порівняння. До них належать:

1. Прикметники з префіксами *пре-*, *за-*, *над-*, *пра-*, *архі-*, *ультра-*: *пречудовий*, *завеликий*, *заважкий*, *надзвичайний*, *прастарий*, *архіважливий*, *ультрафіолетовий*.

2. Прикметники із суфіксами:

-уват- (*-юват-*), *-ав-* (*-яв-*) виражають невелику міру якості: *холоднуватий*, *білуватий*, *жовтавий*, *чорнявий*;



3. Прикметники із суфіксами:

-еньк-, *-есеньк-*, *-ісіньк-*, *-езн-*, *-єни-* зменшувально-пестливі та згрубілі форми: *глибоченький*, *малесенький*, *тонісінький*.

4. Прикметники, утворені складанням (і повторенням) основ: *жовтогарячий*, *темно-синій*, *білосніжений*, *білий-білий*, *високий-високий*.

Прикметники , від яких не творяться ступені порівняння

4. Назви кольорів, що перейшли з розряду відносних прикметників: *кавовий, волошковий, каштановий, малиновий, салатовий, кремовий, бурштиновий;*
назви мастей тварин:
гнідий, вороний, сивий, буланій.

5. Назви, що означають абсолютний поріг ознаки (не підлягає кількісному виміру):
німий, глухий, сліпий, кривий, босий, голий, мертвий, хворий, порожній, готовий.

123Freevectors.com

найбільш сильний

більш сильний

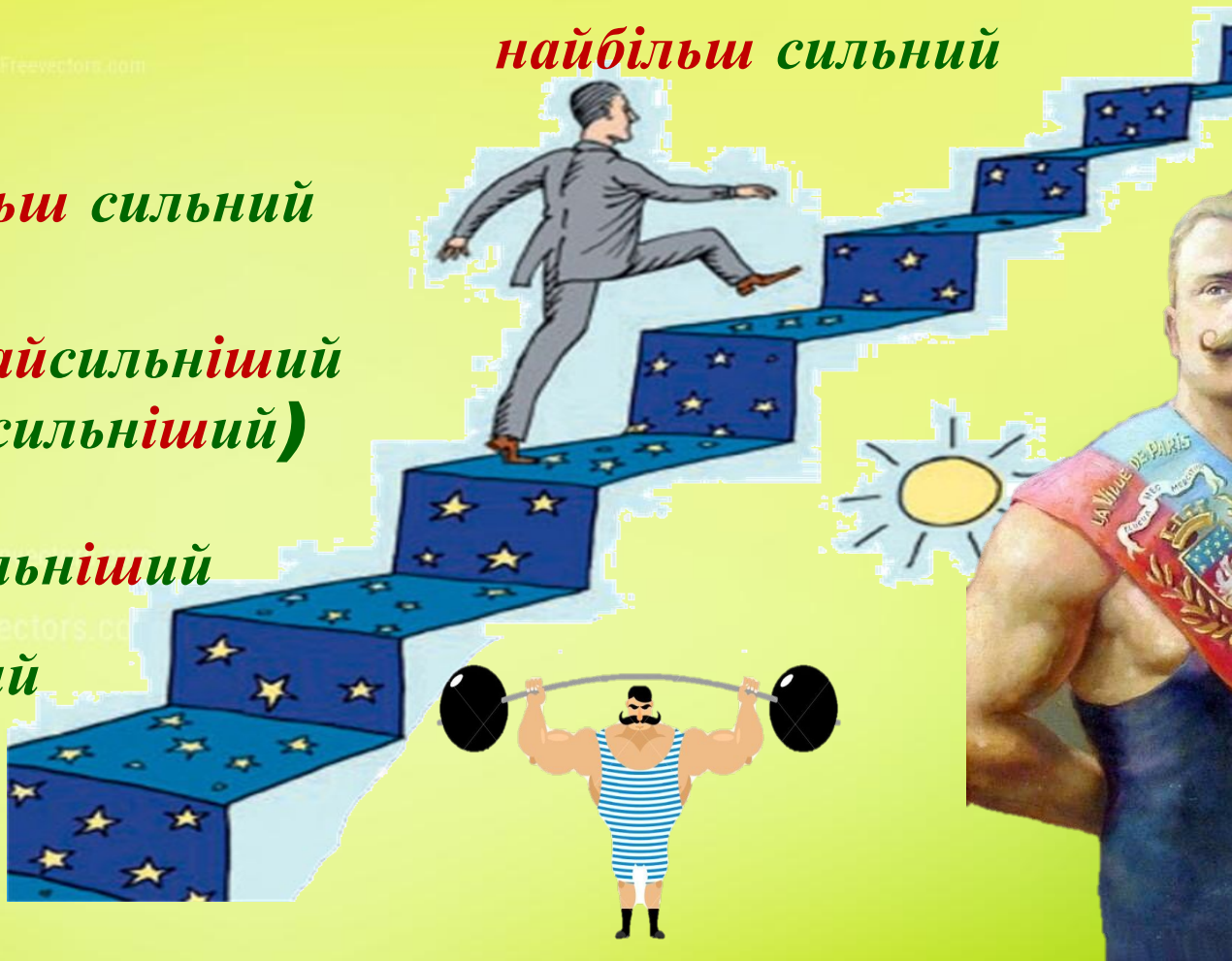
**щонайсильніший
(якнайсильніший)**

найсильніший

123Freevectors.com

сильніший

сильний



Вправа № 4

Завдання: Прочитайте прикметники. Чи правильно утворено ступені порівняння прикметників? виправте помилки.

Прадавніший, самий розумний, глухіший, більш важливіший, самий активний, найменш відоміший, більш рішучіший, самий свіжий, ближчий, великіший, завищий, маліший, поганіший, більш гірший, мертвіший, пречесніший, малиновіший, більш тепліший, вущий, вижчий, дорощий, старезніший.

Вправа № 3

Завдання: Утворіть від поданих прикметників усі можливі форми ступенів порівняння. З'ясуйте, які фонетичні зміни відбуваються при утворенні вищого ступеня порівняння.

Свіжий, сизий, гладкий, тихий, рідний, солодкий, глибокий, гарний,
малий, старий, гіркий, довгий, далекий, дужий, швидкий, близький,
тяжкий, товстий, здоровий, великий, високий, красивий.

Склади схему – опору !

Прикметник

Якісні

Ознака
(який?)

Відносні

ступені
порівняння,
сполуч. з
прислівником
дуже

Форма
А) повна (змін.)
стягнена (добра) нестягнена (добрая)
Б) коротка (не змін.)
(зелен клен)

приналежність
(чий ?)
сестрин, материн

а) матеріал,
б) простір,
в) час,
г) вимір,
д) дія

Присвійні



Склади схему – опору!

Прикметник



С.Ч. М.

ознака предм.

який (-а,-е,-і)

Ступені порівняння

Морфологічні ознаки

рід, число, відмінок
у реченні - означення
(присудком)

Синє небо чисте і прозоре

Вищий

Найвищий

форма

проста
глибокий

складена
глибший

проста
найглибший

складена
*найбільш
глибокий*

складна
*щонайглибший
якнайглибший*



Вправа № 2

Якісні прикметники: високий дуб, корисна інформація, коротка спідниця, активна бесіда, здоровий чоловік, артистичні студенти.

Відносні прикметники: самодержавний режим, йодова сіль, йорданські води, етнографічна культура, морська глибина, образотворче мистецтво.

Присвійні прикметники: учителів журнал, яблуневий цвіт (належність), артистчин костюм, Русланів телефон, сестрина книга, Мотрина хустка.

Домашнє завдання



Написати завдання за
презентацією слайд **32.**
Доповнити текст **(7-8 речень),**
вживаючи прикметники в
різних ступенях порівняння

Вивчити за підручником п.**5**

Найбільш відоміша гора Говерла знаходиться в Карпатських горах на межі Івано-Франківської та Закарпатської областей біля Ворохти. Сходження на неї - похід не з самих легких. Ми проходили більш безпечнішими місцями: лісом, минаючи каміння і підйоми, через найменш найбезпечнішу стежку. Зимово Говерла не надто гостинно зустріла нас і показала весь свій самий бурхливий гірський характер - засипала снігом, задула вітром та випробувала найвеликішими морозами... Але у нас був самий кращий настрій, і ми піднялися на вершину, і з захопленням споглядали неповторної краси пейзажі засніжених гірських хребтів, захоплюючись і пишаючись собою.

